

V rámci pravidelného cyklu článků věnovaných problematice ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí přinášíme třetí téma - seznámení s pojmem mimořádná událost, třídění a základní pojmy o mimořádné události způsobené přírodními silami. Věříme, že vyučující informace využijí jako vhodnou doplňkovou pomůcku k plánování a realizaci výuky.

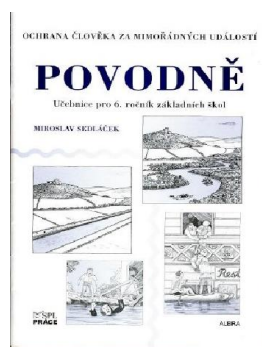
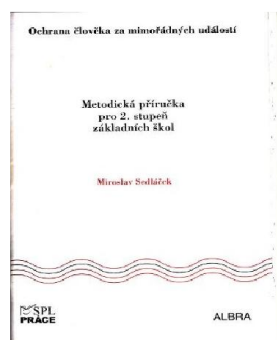
Každá událost, která ohrožuje život nebo zdraví člověka, ohrožuje zvířata, majetek nebo životní prostředí a u které se musí provádět záchranné a likvidační práce, se označuje jako mimořádná událost (dále jen „MU“). Nejčastěji se MU dělí podle příčin jejich vzniku na dvě základní skupiny:

- **Naturogenní - způsobené různými přírodními vlivy, působením živé či neživé přírody,**
- **Antropogenní – způsobené činností člověka.**

Podle platných právních předpisů České republiky je sice stát odpovědný za ochranu svého obyvatelstva, ale do příjezdu záchranných složek si musí každý poradit s nastalým problémem sám. A na tom, jak situaci zvládne, mnohdy závisí nejen ochrana jeho majetku, ale často i holý život. Předem získané vědomosti a dovednosti dávají předpoklad, že člověk tyto události zvládne lépe a ochrání tím sebe i ostatní.

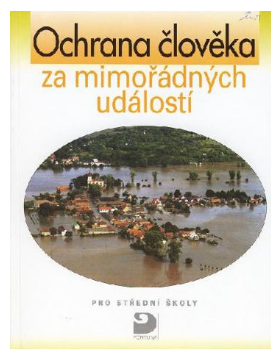
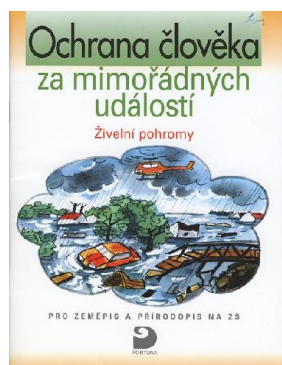
Základní charakteristika MU způsobených přírodními vlivy:

Naturogenním MU někdy také říkáme živelní pohromy. Mohou vzniknout pod zemských povrchem – působením vnitřních přírodních sil, fyzikálními a chemickými procesy v hlubinách Země jako jsou např. zemětřesení, sopečná činnost a jejich následky. Mohou vzniknout na zemském povrchu různým posunem půdy, kamení, ledu či sněhu, zvýšením vodní hladiny řek, jezer, přehrad, ale i moří v důsledku přívalových dešťů, silného větru nebo přílivové vlny. Mohou také vzniknout nad zemským povrchem působením silného větru, bouřemi, kroupami. Příčinou však mohou být i kosmické vlivy jako dopady meteorických těles na zemský povrch nebo škodlivé kosmické záření.

Vhodnými pomůckami při výuce těchto témat mohou být:

- učebnice pro 6. r. ZŠ s názvem Povodně; učebnice pro 9. r. ZŠ s názvem Od vichřice k zemětřesení a Metodická příručka pro učitele pro 2. st. ZŠ (nakladatelství ALBRA ve spolupráci s MV-GŘ HZS ČR);
- učebnice Ochrana člověka za mimořádných událostí (pro 1. st. ZŠ); učebnice pro zeměpis a přírodopis na ZŠ s názvem Ochrana člověka za mimořádných událostí – Živelní pohromy a pro SŠ je vhodná učebnice Ochrana člověka za mimořádných událostí, která je svým obsahem komplexnější, jedna kapitola se věnuje živelním pohromám (vše vydalo nakladatelství FORTUNA ve spolupráci s MV-GŘ HZS ČR).

Zde jsou umístěny zdarma ke stažení další výukové materiály, např. multimedialní kurz pro 1 st. ZŠ Mimořádné události I, pro 2 st. ZŠ Atmosférické poruchy, Mimořádné události II, Povodně či Zemětřesení, sopečná činnost, sesuvy půdy a laviny, které jsou vhodné pro bližší seznámení s tématem MU. (<http://www.zachranny-kruh.cz/pro-skoly/interaktivni-vzdelavaci-kurzy/mimoradne-udalosti-i.html>)

Přírodní živly jsou nedílnou součástí naší planety, chápeme je jako nezkrotnou, neovladatelnou a často ničivou přírodní sílu. Zpravidla udeří neočekávaně a zpusťují určité území. Chránit se před nimi můžeme buď **aktivně** (pevné stavby odolávající otřesům půdy při zemětřesení, stavba hrází či poldrů proti povodním, vymezením lavinových polí či řízený odstřel laviny apod.) nebo **pasivní formou** (evakuace osob z postižené oblasti, ukrytí apod.). Důležité je, aby každý věděl, jak se v těchto situacích správně zachovat.

V dnešní době plné celosvětové všeobecné informovanosti o každodenních problémech se téměř denně dozvídáme z médií o nějakém živelném pohromě. Její rozsah nezávisí jen na samotné intenzitě daného živlu, ale i na dalších faktorech, jako je koncentrace osob v postižené oblasti, přítomnost průmyslu, dopravy a samozřejmě na připravenosti na tyto MU a schopnosti jejich následky minimalizovat. Česká republika naštěstí patří díky své středoevropské poloze k oblastem, kde nehrozí výbuchy sopek, tsunami, písečné bouře nebo častá zemětřesení. Musí se však chránit proti povodním a záplavám, sesuvům půdy, velkým lesním požárům, proti následkům atmosférických poruch, mrazům a sněhovým kalamitám, epidemiím či nebezpečným nákazám zvířat.

Při MU většího rozsahu obvykle dochází k působení několika jevů na jednu. Průběh takovýchto MU také může vyvolat lavinovitý sled dalších projevů, např. povodeň způsobí sesuv půdy, tím naruší produktovod, dojde k úniku plynu s následným výbuchem a požárem. Silná námraza poláme větve stromů, které poničí vedení elektrického napětí, čímž vznikne v postižené oblasti tzv. blackout, neboli výpadek dodávek elektrické energie velkého rozsahu.

Zásady, které je potřeba při vzniku MU dodržovat dělíme na základní – to jsou zásady, které platí u všech MU a specifické zásady – ty se liší podle konkrétního typu MU.

Základní zásady chování při MU:

- Uposlechnout pokynů pracovníků záchranných složek (velitel zásahu), orgánů státní správy a samosprávy (hejtman, starosta, ředitel krajského úřadu);
- Snažit se zachovat klid a rozvahu, nešířit stres a paniku poplašnými zprávami z neoficiálních zdrojů;
- Zbytečně netelefonovat, protože telefonní síť bývá během takto vypjatých situací přetížena;
- Neváhat poskytnout pomoc ostatním, zejména starým, nemocným lidem a matkám s dětmi;
- V případě evakuace se přesvědčit, že i sousedé vědí, že mají opustit byt či dům.

Specifické zásady chování při nejčastějších MU v ČR budou rozebrány postupně v dalších článcích tohoto cyklu.

Závěrem je potřeba žákům zdůraznit, že síla přírodních živlů je stále, i v dnešní moderní době, zrádná, těžko předvídatelná a není ji možné zcela zkrotit. Je potřeba, aby si žáci uvědomili, že podcenění rizik při MU je velmi nebezpečné a může skončit a mnohdy i končí tragicky (např. hazardování vodáků při povodních, podcenění sil a vlivu počasí při túrách).

Začlenění této problematiky v RVP ZV:

Člověk a jeho svět: Rozmanitost přírody – 2. období - ČJS-5-4-06 stručně charakterizuje specifické přírodní jevy a z nich vyplývající rizika vzniku mimořádných událostí; v modelové situaci prokáže schopnost se účinně chránit, + ČJS-5-4-06p + učivo;

Člověk a příroda: Přírodopis - Neživá příroda - P-9-6-06 - uvede význam vlivu podnebí a počasí na rozvoj různých ekosystémů a charakterizuje mimořádné události způsobené výkyvy počasí a dalšími přírodními jevy, jejich doprovodné jevy a možné dopady i ochranu před nimi + učivo;

Člověk a příroda: Zeměpis – Terénní geografická výuka, praxe a aplikace - Z-9-7-03 uplatňuje v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu v krajině, uplatňuje v modelových situacích zásady bezpečného chování a jednání při mimořádných událostech, + Z-9-7-03p + učivo;

Člověk a zdraví: Výchova ke zdraví - VZ-9-1-15 aktivně předchází situacím ohrožení zdraví a osobního bezpečí, VZ-9-1-16 - uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí, + VZ-9-1-16p + učivo.

Důležité pro 1 stupeň ZŠ:

- Žák chápe rozmanitost přírody a její nástrahy;
- Žák reaguje adekvátně na pokyny dospělých při MU;

Důležité pro 2 stupeň ZŠ:

- Žák chápe problematiku z prvního stupně a rozvíjí své znalosti dál;
- Žák zná a chápe možné příčiny vzniku živelních pohrom jak v České republice, tak v zahraničí;
- Žák zná základní zásady chování při MU;
- Žák určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě.

Za Vaši zpětnou vazbu budeme velmi rádi, prosím neváhejte se na nás obrátit, odpovíme na Vaše případné dotazy či připomínky.

Autor:

kpt. Mgr. Martina Talichová

Odbor ochrany obyvatelstva a krizového řízení - oddělení instruktáží a školení
MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

Kloknerova 26, Praha 4

Tel: +420 950 819 882

E-mail: martina.talichova@grh.izscr.cz

www.hzscr.cz